

מדקאמר ובלילה יהי כנגב. מכלל דלאור דרישיה דקרא ימנא הוא והכי קאמר זיום כשעוברי דריכס הוליס עומד רואם צאם הדרכים והורגן וטעל את ממננס ובלילה הוא נעשה כנגב לחתור צמים ולגנוב: הני קאמר. מה שנתנה לך תורה רשות על הבא במחתרת להורגו כדכתיב (שמות כג) אם

מיתיבי *לאור יקום רוצח יקמל עני ואביון ובלילה יהי כנגב הא מדקאמר ובלילה יהי כנגב אלמא אור ימנא הוא התם הכי קאמר אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כליליא יהי בעיניך כנגב ולא ניתן להצילו בנפשו

במחתרת ימנא הגב והוכה ומת אין לו דמיס אס צדור לך הדבר כאור שהוא צא על עסקי נפשות והיינו כל אדם חוץ מאב על הבן וכיוצא בו שמכיר בו שהוא אוהבו מאד אבל שאר כל אדם אס היה בעל הממון עומד כנגדו להציל ממנו ממנו זה עומד עליו והורגו רואם הוא וניתן רשות לכל הקודם להציל את בעל הממון בנפשו של צא במחתרת. ובלילה אס מספקא לך כלילה כגון שאדם אוהבך שהוא אביך ורחמיך עליך ואס היית עומד כנגדו להציל ממנוך אינו הורגך יהי בעיניך כנגב ולא ניתן להורגו והכי אמרינן בסנהדרין (דף עב:) דאב על הבן אינו נהרג במחתרת:

2. רמב"ם | הל' גניבה, פרק ט'

א. הבא במחתרת בין ביום בין בלילה אין לו דמים אלא אם הרגו בעל הבית או שאר האדם פטורין, ורשות יש לכל להרגו בין בחול בין בשבת בכל מיתה שיכולין להמיתו, שני' (שמות כ"ב א') אין לו דמים.

3. ה. ואחד הבא במחתרת או גנב שנמצא בתוך גגו של אדם או בתוך הצרו או בתוך קרפיפו בין ביום בין בלילה, ולמה נאמר במחתרת לפי שדרך רוב הגנבים לבוא במחתרת בלילה. /השגת הראב"ד/ ואחד הבא במחתרת או גנב שנמצא בתוך גגו של אדם או בתוך חצרו או בתוך קרפיפו בין ביום בין בלילה. א"ל אינו נמנע מלכתוב את דעתו שני"ל אע"פ שקראו חכמים אס זרחה השמש עליו דרך משל אס צדור לך הדבר כשמש שלא צא על עסקי נפשות וכו' אע"פ אין מקרא יולא מידי פשוטו זיום אינו ראוי להרגו שאין גנב צא זיום אלא להשטטה שומט וצורח מיד ואינו מתעכב לגנוב ממון גדול ולעמוד על בעליו להרגו אלא גנב בלילה מפני שגנב לילה יודע שבעל הבית צבית או צא להרוג או ליהרג אבל גנב יום אין בעל הבית מצוי צביתו ושמוטה בעלמא הוא וחיי ראשי כל מצין די לו בזה.

4. ז. ומפני מה התירה תורה דמו של גנב אף על פי שבא על עסקי ממון לפי שהוקתו שאם עמד בעל הבית בפניו ומנעו יחרגו ונמצא זה הנכנס לבית חבירו לגנוב כרודף אחר חבירו להרגו ולפיכך יחרג בין שהיה גדול בין שהיה קטן בין זכר בין נקבה.

א במחתרת

פסחים ב..

וכבר היה ר' ישמעאל ורבי עקיבא

ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי *הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן נשאלה שאלה זו בפניהם מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר *אם במחתרת ימצא הגנב ומה זה שספק על מזמון בא ספק על נפשות בא *ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשיכינה שתסתלק מישאל ניתן להצילו בנפשו ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר"ע ואמר *וכי יזיד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא להמית

אבל להחיות אפילו מעל מזבחי ומה זה שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת

5. רמב"ם | הל' רוצח ושמירת הנפש, פרק א'

ו. במה דברים אמורים בשעבר ועשה העון שחייב עליו מיתת בית דין, אבל הרודף אחר חבירו להרגו אפילו היה הרודף קטן הרי כל ישראל מצווין להציל הנרדף מיד הרודף ואפילו בנפשו של רודף.

6. סנהדרין עב.

מתני' הבא במחתרת. שאמרה תורה יחרג: גידון על שם סופו. דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג. בעל הבית כשיעמוד כנגדו להציל ממנו:

מתני' *הבא במחתרת גידון

על שם סופו *יהי בא במחתרת ושבר את החבית אם יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור: גב' *אמר רבא מאי טעמא דמחתרת *חוקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אוילנא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטילנא ליה *והתורה אמרה אם בא להורגך השכם להורגו

9. אור שמח | הל' גניבה, פרק ט', הלכה ח'

בהשגות האריך בדבר חדש שזיום אינו נהרג במחתרת וכפסא דקרא יעו"ש. וקלח סעד לזה מריש פסחים דפריך הא מדאמר ובלילה יהי כנגב אלמא אור ימנא הוא, והפשט דהיפוך יוס הוא לילה, וכי כתוב ובלילה אלמא דאור הוא שם דבר ליום, דאי על פעולת האור וכמו דמשני קראי הקודמין, הו"ל למכתב ובחושך יהי כנגב, וא"כ מאי משני ה"ק אי פשיטא לך מלתא כנהורא, אכתי הו"ל למכתב ובחושך, ולכוון אי מספקא לך מילתא כמשוכא, ולפי דברי ההשגות מחזור, דכולא מילתא דניתן להצילו בנפשו אינו רק בלילה אבל רק אס פשיטא לך מלתא כנהורא דאנפשות אחי, והוי רואם, ואי מספקא לך מילתא אפילו בלילה אז יהי כנגב וכו' ודוק:

ואשכחן ודאי ספק מגלן דר' עקיבא נמי דילמא כדאביי דאמר אביי *מסרינן ליה זוגא דרבנן לידע אם * ממש בדבריו ואשכחן ודאי ספק מנא לן וכולהו אשכחן ודאי ספק מנא לן ודשמאל * ודאי לית ליה פירכא אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק *טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי:

8. ר' חיים הלוי | הל' רוצח ושמירת הנפש, פרק א'

וביאור דעת הרמב"ם צוה נראה, דהנה יסוד דין הריגת הרודף הלא הוא מדין הלא הנדף, ועיקרו הוא שנפש הרודף נדחה מפני פקוח נפשו של הנדף, וכדמניא בסנהדרין דף ע"ד ריב"ש *אומר רודף שהי' רודף אחר חבירו להרגו ויכול להצילו בנפשו מאבדו ולא הציל נהרג עליו, הכי דכל ההריגה של רודף היא רק להציל את הנדף, אלא דהלא ככ"מ אין דוחין נפש מפני נפש והכא צדוף הוי גוה"כ דנפשו נדחה, והרי זהו הלאו שכתב הרמב"ם שלא לחוס על נפש הרודף, ר"ל דלא נדון צוה לומר שאין דוחין נפש מפני נפש, אלא כך הוא הגוה"כ שנפש הרודף נדחה. אלא דאכתי יש להסתפק, אס כל הגוה"כ דרודף הוא רק בעצמו של הרודף שידחה בפני פקוח נפשו של הנדף, אבל עיקר ההצלה של הנדף היא משום דין פקו"ג של כה"מ כולה, או דמינא דגם עיקר ההצלה של הנדף היא מהך גוה"כ של רודף, והוא דין ההצלה בפ"ע של נדף, מלכד דין פקו"ג של כה"מ, וז"ע. ונראה דכן הוא כאופן השני שכתבנו, דהרי בסוגיא שם מצויר דילפינן דין רודף מקרא דשופך דם האדם צאדם דמו ישפק, הכי דיש דין זה גם צבני נת, דפרשה זו הלא נאמרה לנת, וכן הוא להדיא בסנהדרין דף נ"ז דחשיב להך דיכול להציל בנפשו מאבדו כיוצא צוה דנכרי צנכרי כמו ישראל, וכ"ה ברמב"ם בפ"ט מהל' מלכים עיי"ש, הכי להדיא דאס אינו יכול להציל בנפשו מאבדו מצילין אותו בנפשו של רודף גם צבני נת, והכי לא מצינו דין פקו"ג צב"ג, אלא ודאי דהוי גוה"כ בפ"ע להציל הנדף בנפשו של רודף, ואין זה שייך לפקו"ג דכה"מ כולה, ושייך זה גם צב"ג, דהוא בכלל דינין, והלא יסוד הך דינא של רודף אחר חבירו להרגו ילפינן לה בסנהדרין דף ע"ג מעריות ומקרא דאין מושיע לה, מה שאין זה שייך כלל לדין פקו"ג של כה"מ כולה, אלא ודאי דהוי דין בפ"ע, דין ההצלה של נדף, אס להריגה אס לעריות.